

Dopisi in novice.

— **Iz seje c. k. dež. šl. sveta** dne 11. septembra 1879. O razdelitvi nagrade iz Franz-Jozefove ustanove za obertnijske šole letnih 600 gl. za leto 1879, so se stavili nasveti deželnemu odboru.

Prošnja c. k. okraj. šl. sveta za povišanje učiteljske plače se zaverže in o vprašanji, dobodo li tudi začasni učitelji na ljudskih šolah, na katerih je vsled novega razredjenja ljudskih šol plača manjša, dopolnitvene doklade, pošilja se primerno pojasnilo.

Trije ljudski učitelji se devljejo stalno v pokoj in priznala se jim je penzija. Po učiteljem umeršim brez premoženja, se dovoli postavna četertletnina za pogreb (Conductquartal). — Profesorju na realki se prizna l. in profesorju na gimnaziji IV. petletna doklada.

Predštev za učiteljske plače na splošnih ljudskih šolah za leto 1880, ki se ima splačevati iz kranjskega normalno-šolskega zavoda, se napoti s primernimi predlogi deželnemu odboru, da denar pripravi.

Prošnja ljudskega učitelja za posojilno splačevanje se je zavergla.

Učiteljici na vadnici in glavnemu učitelju prizna se prva službena doklada.

Poročilo c. k. dež. šl. nadzornika za ljudske šole o nadzorovanji ljudskih šol se je vzelo na znanje, in c. k. okr. šl. svetu so bili poslani primerni ukazi.

Šest ljudskih učiteljev ima iz službenih obzirov predstavljenih biti.

— Na starih krajih so bili učitelji stalno umeščeni.

Več prošenj za nagrado in denarno pomoč je bilo razrešenih.

— **Iz Primorja.** Odgovor dopis. (Konec.) »Učit. tov.« se mora uže zaradi tega obsoditi, ker je slovenski pisan, tedaj političen, drugič pa, ker je klerikalen. Do l. 1869 ga je duhovščina podpirala, za tem časom je pa le nekaj naročnikov, duhovnov, še zvestih ostalo; ti pomagajo učiteljem edini slovenski šolski list vzdrževati, zato je pa »Učit. tov.« klerikalen list. V tem smislu je tudi vsako literarno podvzetje klerikalno, ker prvi podporniki so duhovni. Da postane »Učit. tov.« društven organ, treba je, da ga društvo zalaga in mu pridobi kakih 400 plačnikov a ne samo naročnikov, dosihmal je učiteljev, naročnikov, tako malo, da list neha, ako ga rodoljubje, neučitelji, nehajo podpirati. — Prostor v »Tov.« so vsakemu odperti; povdarjali smo večkrat, da je »Učit. tov.« torišče mladim učiteljem, da svoje moči skušajo in vadijo. Mladih delavnih moči ne odvracujemo, marveč jih skušamo pridobiti. Ako se več naročnikov oglasi, bode list več tvarine prinašal, in dopisi se bodo prej izverstili. Za »slo in dom« ta naslov nosi naš list in v tem okviru je dosti svobode pisateljem, samo da ne pišejo »zoper vero in narod« tesnejših mej nikomur ne stavimo, niti koga ne upregamo v ojnice. Vemo dobro, da šolski list se ima pred vsem ozirati na šolske knjige; a od l. 1870 je nekako vse začasno, kar je danes dobro v letu osorej ne velja nič. — Svoje dni je razpravljal »Učit. tov.« praktično slovensko-nemško gramatiko, ter je učil, kako se slovenski otroci najlože nemški nauče. Uže takrat, v drugačnih razmerah, kakor dan danes, nekaterim take obravnave niso ugajale, koliko manj bi se sedaj s takimi razpravami svojim naročnikom prikupili, sicer pa nimamo od nikoder pričakovati podpore. — Zgol učiteljski list hočejo imeti nekateri?! Kdo se pri teh besedah ne spominja človeka, ki se je zarotil, da ne bode jedel ne hrušek, ne jabelk, ne sliv ali kake druge verste ovočja, marveč užival bode ovočje samo na sebi.

— List brez barve bi visel med nebom in zemljo, nikomu bi ne ugajal, ako bi sploh mogel životariti. — Drugače je izrejal otroke poganški Grek, drugič zopet veren Izraelec, kristjan jih izreja kerščansko, neverec neverško. Dan danes je dvoje namer v izreji: novopaganska in kerščanska, in med tema dvema smotroma se suče vsa pedagogika. Pervi pravijo, otrok se more izrežati naj prvo, da se zavé človečanstva, tedaj po humanizmu, odgoja mora biti zgolj umoslovna, posebnega veroizpovedanja človeku treba ni, drugi terde, da je človek brez pozitivne vere nejevernik, novošegni pogan, še slabši od starih poganov, ki so vendar verovali na svoje izmišljene bogove, na pravičnost božjo in na neumerjočnost človeške duše. — Vsak otrok govori kak materen jezik, kozmopolit, to je beseda, za katero se skriva brezmiselnost ali lenoba. Kdor piše nemški, razširja nemščino, kdor piše slovenski, razširja slovenščino. Glejte tedaj, kritikarji, zgolj učiteljski list, ki bi ustrezal vsem strankam, je stvar nemogoča. Politika je povsod, pri vsem našem občenju, pri vsakem početju, pri vsakem djanju in nehanju. A zarad politike, kakoršno uganja »Učit. tov.« se vam ni treba bati državnega pravnika, vendar ne bo vam škodovalo, ako vprašate sami sebe, ali hočete raje biti novošegni pogani, ali raje verni kristjanje, ali hočete podpirati nemščino ali slovenščino, nekaj morate storiti, ako se naročite na kak javni list.

— **Iz Semiča na Dolenskem.** Dne 25. avgusta smo pri nas končali letošnjo šolsko leto in ta dan obhajali zelo redko svečanost — blagoslovljenje nove šolske zastave. Po dokončani cerkveni slovesnosti, katero so opravili vis. čast. g. dekan J. Aleš sami, poda se med strelanjem in zvonjenjem šolska mladec v lepo ozaljšano šolsko sobo I. razreda, spredaj se je nesla nova šolska zastava, katero ste spremljevali dve cerkveni, in začne se precej očitno šolsko spraševanje, katero so počastili z svojo navzočnostjo g. g. c. k. okrajni glavar, c. k. okrajni šolski nadzornik iz Černomlja, c. k. okr. sodnik iz Metlike in druga odlična gospoda. Prišlo je bilo tudi nekoliko starišev otrok (radi bi jih bili še več vidili) in drugih prijateljev šole, in akoravno se je v kratko primerjenem času zamoglo le malo vprašati, se je vendar vidila občna zadovoljnost častitih pričujočih gostov. Po dokončanem šolskem spraševanju stopi učenka 3. razreda pred gospodo, ter se v imenu šolske mladine z ginljivo besedo zahvali darovalcu nove zastave, gospodu grajščaku Eduardu Kuraltu, in mu poda v dokaz otročje hvaležnosti prelepi šopek cvetic, katerega je blagi gospod ginjen sprejel, in ko omenjena učenka obrnjena proti svojim tovarišem in tovarišicami govori besede: »Bog nam ohrani še mnogo let blagega šolskega dobrotnika g. Eduarda Kuralta«, zadoni iz gerl vsih pričujočih otrok: »Bog ga živi in ohrani še mnogo let«. — Nato se otrokom še šolska naznanila razdele, in oveseljeni se podajo na svoj dom. Potem povabi g. Kuralt vso navzočo gospodo in učitelje k skupnemu obedu v grajščino »pod Turn«. — Nova zastava je iz belega damasta s podoboma sv. Alojzija in angelja varha, zaljšata jo dva bela svilnata traka, na katerih se lesketa napis z zlatimi čerkami: »Šolski mladini v Semiču 1879 podaril Eduard Kuralt«. Zastava velja 70 gld. in je narejena pri Ernest Rickl et Schweiger, c. k. dvornem liferantu na Dunaju. — Naj omenim še nekaterih zaslug blagega šolskega dobrotnika g. Ed. Kuralta. Lansko leto je on preskerbel dvema razredoma podobe cesarja in cesarice, ki ste posebno lepi, in veljate 30 gld., in letos zopet tretjemu razredu. — O priliki sreberne poroke Nju Veličanstev je na svoje stroške najel godba, katera je ljudstvo že v predvečer tega preslavnega dneva razveseljevala, na dan pa godla pri slovesni sv. masi in potem spremljevala 350 šolskih otrok na zeleno trato, kjer so bili

vsi na stroške že omenjenega gospoda z jedjo in pijačo postreženi in pogosteni. — Njegove ime je tedaj po pravici zabilježeno v šolski kroniki kot izrednega šolskega dobrotnika, naj tudi »Učit. Tov.« omeni blagega dobrotnika, in h konci tega stavka izrekam v imenu šolske mladeži, še enkrat priserčno zahvalo. Bog poverni!

F. Kenda.

— **Iz Radovljiškega okraja.** Navadno letno skupščino imeli smo učitelji tega okraja dne 28. avgusta v šolskem poslopju v Begunjah, koje se je vdeležilo 13 učiteljev in 4 pomožni učitelji; 2 učiteljev zaradi bolehnosti ni bilo k skupščini. Tudi gospod okrajni glavar počastil je skupščino s svojo navzočnostjo, ter ostal pri tajisti do konca, kar je zbrane jako veselilo, kajti g. glavar kaže dejansko, da ga šolstvo zelo zanimiva, ter da je prijatelj učiteljstva.

Gosp. c. k. okraj. šl. nadzornik otvori skupščino točno o 9. uri s kratkim toda jedernatim in prijaznim govorom, potem si voli g. J. Trojer-ja za namestnika, a skupščina voli za perovodji gg. Fr. Jeglič-a in S. Kokalj-a. Potem ko g. predsednik prečita dnevni red zborovanja, poda se k svojim opazkam pri letošnjem nadzorovanju posameznih šol. On naznanja, da je v teku tega šol. leta skoraj vse šole po dvakrat nadzoroval, ter da se mora s šolskim vspehom povečem zadovoljno izreči, ker se je pokazalo, da so učitelji tudi jezikov nauk marljiveje gojili, nego prejšnja leta; a v 8 šolah pravi, da je šolski napredek posebne hvale vreden; tudi one šole, koje so tako srečne, imeti svoje verte omenja s pohvalo, a vendar izreka željo, da bi se pri pouku v kmetijstvu tudi na gospodinske potrebe ozir jemal. — Kar spisovanje uradnih spisov zadeva, pravi, da bi sem ter tje še kaj zeleti bilo, posebno pri šol. inventaru, koji je po njegovem mnenju eden naj važnejših šol. spisov. Nadalje priporoča navzočim prav živo, skerbeti, da je v šoli in pri učencih vse čedno, posebno je treba paziti na snažnost pisnih sešitkov, koje naj učitelj pogosto pregleduje, a vsakokrat naj tudi pristavi dan pregleda in pisanju zaslužen red. Potem priporoča, da se v prihodnjem šol. letu držimo natanjko nove učne poti (Lehrgang). Pri branju, pravi naj, se ne gre od konca do kraja poredoma; posebno pri II. berilu, ampak naj se vsakokrat iz drugzega razdelka bere, ker se tako učna tvarina posameznih razdelkov med celo leto razdeli, ker drugače se lahko primeri, da zadnji razdelki celo na versto ne pridejo. Naposled omenja s pohvalo tudi dan 24. aprila, kojega so vse šole, kolikor mogoče sijajno praznovale; tudi umerlega g. Ribnikar-ja, učitelja v Lescah, se spominja in ga vsmim v spomin priporoča.

O 3. točki »zgodovina v ljudski šoli«, poroča g. Majer iz Kranjske gore. On naznanja in kaže v precej obširnem, gladkem in jedernatem vvodnem govoru potrebo, korist in imenitnost zgodovinskega pouka v ljudski šoli; potem prestopi k dejanski obravnavi berilnega sestavka »Rudolf Habsburski«, ter kaže skupščini, kako se imajo berilni sestavki zgodovinskega zadržaja obravnavati, in pristavi, sestavke zgodovinskega zadržaja naj vselej od konca do kraja prebere eden učenc, ne pak, da bi več učencev vsak en del sestavka bralo, ker tako se zadržaj sestavka preveč razkosa; a vsled te opazke nastane kratka debata, koje so se vdeležili gg.: Medic, Klopsič in Pretner. Medic pravi, da tako branje bi nepazljivost pri učencih pospeševalo, ker bi učenec vedil, da se mu bati ni, da bi bil pozvan dalje čitati, in te misli bil je g. nadzornik, in večina učiteljev.

O prvi polovici 4. točke »kakošna sta in kakošna bi imela biti« Abeced. in I. berilo« poroča g. Medic. O »Abecedniku« toži, da je prepomanjkljiv in prepoveršen, posebno v I. in II. delu, in pravi, da bi taisti pač zahteval zadostiti znal, ako bi bil osnovan in predelan po nasvetu, kojega je stavil pri

nekem zborovanji »Krain. Land. Lehrerverein-a«, gosp. učit. Žumer. Miklošičeve začetnice g. poročevalec niti omenil ni, a pri debati, katere se vdeleže g. g. Klopšič, Kokalj in nadzornik, smatrala se je ova začetnica kot nepraktična in nerabljiva, in g. Kokalj nasvetuje, da se šol. oblasti prosijo, da se izdaja začetnice ustavi, in mesto nje novi Abc. po nasvetu poročevalčevem v ljud. šole vpelje. *) Predlog se enoglasno sprejme. — Pri I. berilu poročevalec naznanja prvič one sestavke, ki so čisto izpustiti in z drugimi nadomestiti, drugič one, koji bi se imeli predelati. Dalje toži nad pomanjkanjem pisanih sestavkov, kojih naj bi vsaj $\frac{1}{4}$ berilo zapopadlo; ravno tako toži nad pomanjkanjem kratkih sestavkov, kojih zadržaj bi vgaljal jezikovemu pouku. In slednjič pravi, da naj bi se množina sedanjih pesem (Gedichte) z drugimi primernejšimi nadomestile. Slovnice zopet poročevalec nič ne omenja. **)

O drugi polovici 4. točke, namreč: Kakošni ste sedanji II. berilo in IV. računica poroča g. M. Kovšca slovenski. Poročevalec pravi koj o pričetku svojega poročila, da sedanje II. berilo radi svoje pomanjkljivosti sedanjim zahtevam nikakor ne zadostuje. On pravi, da II. berilo ima biti vsled novega uč. črteža poučna knjiga 7 predmetom, in sicer: 1. branju, 2. slovnici, 3. spisju, 4. pravopisju, 5. prirodopisju in prirodoslovju, 6. zemljepisju in 7. zgodovini, kajti vsi omenjeni predmeti imajo se v ljudski šoli učiti iz II. berila. Potem pretresa poročevalec sedanje II. berilo razdelek za razdelkom, ter naznanja kaj da bi bilo izpustiti in z drugimi sestavki nadomestiti. Posebno se pritožuje nad 5. razdelkom, radi preobile pomanjkljivosti, posebno kar zgodovino zadeva, pravi, da ni spomina vredna. Nadalje pravi, da bi potrebno in koristno bilo, ako bi tudi v II. berilu bilo več pisanih sestavkov pridejanih, kakor tudi nekaj jezikoslovnega gradiva, namreč: slovnice, pravopisja in spisja, in radi tega misli, da bi se prihodnje II. berilo razdelilo v 6 razdelkov, tako da prvih 5 ostane, kakor so v sedanjem berilu, samo da se vse prestroji in zboljša, a v 6. razdelek pa bi prišlo jezikoslovje. (Tudi 3. in 4. berilo se nam obeta. Vr.)

Kar pa sedanjemu berilu pridejane napeve zadeva, pravi, da so tako slabi, da nikakor ne vgaljajo, toraj naj se izpuste in z drugimi primernejšimi nadomeste, postavem, z onimi, ki jih je »Vertec« donášal, ali pa ki se nahaja v g. Stegnar-jevim »Venčeku«, ker so nekteri res prav mični in lehkí. (Imamo sedaj »Slavčka«, izdal g. Nedvíd, ta bo menda vstrezal. Vr.)

O IV. računici pravi, da nima družega omeniti, nego te napake, da je vsaka izdaja drugačna, da niti dve izdaji nisti povsem enaki. On pravi, da imajo učenci v ondošnji šoli 3 izdaje, v kterih je pa verstenje nalog po straneh in po verstivnih števílkah čisto različno, in ravno ta razlika dela čestokrat zmešnjave in težave pri poučevanju v računstvu, posebno, ako se naloge po računici učencem narekovajo. — Poročevalec nasvetuje, da bi šol. oblasti pri c. k. zalozbi šol. knjih prositi blagovolile, da se šol. knjige pri vsaki izdaji ne spreminjajo. Pri tej točki ni bilo debate.

5. točka »pravopisje v ljudski šoli« je radi bolehnosti gosp. poročevalca morala izostati.

Potem se je versila volitev v stalni odbor in bukvarnični odsek. V stalni odbor so bili voljeni: g. g. Thuma, Medic, Kovšca in Trojer; v bukvarnični odsek pa zopet: Thuma, Medic, Trojer, Kovšca in Majer. Po izvršeni volitvi

*) Nemško-slovenski »Abecednik«, spisala učitelja Žumer in Rasinger, pride prav v kratkem na svetlo, in potem tudi menda zgol slovenski?

**) Sedaj je izšlo 2. berilo in slovnica; menda nihče ne bo starega (I. berila) nazaj želel.

poprime g. okrajni glavar besedo, ter se učiteljem zahvaljuje za vspešno delovanje v šoli, za slavnostno praznovanje dne 24. aprila, ter prav živo spodbuja navzoče k skerbnemu bujenju mladine v vdanosti in ljubezni do previsoke cesarske hiše, in sklene svoj govor s trikratnim živijo-klicem na presvitlega cesarja, in skupščina se je končala $\frac{1}{2}$ 1 ure popoldne.

Po skupščini pak smo se večinoma podali v Poliče k g. Šturmu, da smo si tudi zelodec okrepili z okusnimi jedili in rujno kapljico. — c —

— „**Emona**, archaeologische Studien aus Krain von Alfons Müllner, k. k. Professor und Conservator, mit sieben Tafeln. Laibach. Druck und Verlag Ig. v. Kleinmayr ect.« imenuje se knjiga, v kateri g. pisatelj dokazuje, da je Emona stala tam, kjer je sedaj v »Na Studencu« (Ig) a kjer je sedaj Ljubljana je pa nastala iz Rimskega taborja in poleg njega živalno kupčijsko mesto »Castrum Aquilina« imenovano. Nauportum je njemu samo »Verhnik« a reka Ljubljanka »Aquilis«, reka, ki počasi teče. Opira pa svojo terditve: 1) na reke pisateljev, 2) na rimske potopise (itineraria), 3) na izkopane spominke; tudi natančno pove, kdo je to napčno mnenje med svet raztrosil, namreč Schönleben v svoji knjigi »Aemona vindicata« Salzburg l. 1674, za njim pa J. G. Thalnitscher okoli l. 1700, brat tega, ki je zidal Ljubljansko stolno cerkev in semenišče; ta sam pravi, da je vse spominska kamna, katere je mogel dobiti, v Ljubljano spravil, in verjetno je, da so jih dobili največ na Igu. Odsihmal je pa vsak prisegal na to, da je sedanja Ljubljana nekdanja Emona, le to jih je nekoliko begalo, ker se daljava Emone (Ljubljane) do Celja in do Novioduna ni nič kaj njemala z rimskimi potopisi, a zvita buča si zna pomagati, eni so peljali rimsko cesto do postaje »ad publicanos« (na Berdu pri Podpetci) gor v Medvode, drugi pa naprej v Dol (Lustthal), da so dobili od Emone do Save 9 rimskih milj (5 rim. m. = 1 av. m.) in potem na Berdo; tako zmota zmoto rodi. Knjiga pa ne razpravlja samo tega vprašanja, marveč se ozira tudi na zgodovino Kranjske, vzlasti Ljubljanske okolice v starem in srednjem veku, primerjaje čas s časom, vse to pripoveduje lahko umevno tako, da je ta knjiga zelo poučljiva pa tudi jako prijetna brati. Kdor si jo more omisliti, ne bode mu žal. Knjiga je precej draga 3 gld. 50 kr., a pomisliti je treba, da so bile table navlašč za to vrezane, iz tega ozira cena ni previsoka.

— **Učiteljska zborovanja** (privatna) so bila 25. p. m. Pervo je bilo vdovsko učiteljsko društvo, kjer je ostalo vse pri starem. Predsednik je namreč g. dr. Anton Jarec, c. k. deželni nadzornik v pokoji, tajnik in blagajnik učitelj Močnik. — Pri slov. učiteljskem društvu je predsednik France Govekar, učitelj na Igu, podpredsednik Feliks Stegnar, v Ljubljani, blagajnik Ivan Tomšič, tajnik M. Močnik; v odboru so še: Borštnik iz Šmarja, Kuhar iz D. M. v Polji, Lapajne iz Kerskega, Levičnik iz Železnikov, And. Praprotnik iz Ljubljane. — Pri »Narodni šoli« je predsednik Stegnar, tajnik in blagajnik pa Močnik. Odbor ostane lanski. Obširneje poročilo prihodnjic.

— **Na Dunaju** se 7. vinotoka prične državni zbor; precej drugi dan pa se bode versil slovesni pričetek po Njih cesarskem Veličanstvu. Na 6. vinotoka ima grof Hohenwart povabljeni poslance desnega središča k posvetu v prid edinosti konservativne stranke. Po drugi strani se bodo zbirali tudi liberalci in posvetovali se, kako bi unim kljubovali.

— **Presvitli cesar hočejo, da je v šolah podoba križanega Jezusa.** Sedmega tega mesca so se bili Njih Veličanstvo podali v Linc k ljudski slovesnosti. Obiskali so med drugim tudi pedagogijo, učiteljsko pripravljavnico, in tam so razodeli svoje začudenje, kako da v učnih sobanah nimajo »bridko-marter«, podob križanega Zveličarja. (Cesar so tedaj tudi za versko šolo. Vr.)